

Срђан М. Милашиновић^[1]

Криминалистичко-полицијски универзитет
Београд (Србија)

УДК 111.83:141.7(049.32)

32:159.937.3(049.32)

Приказ

Примљен: 11.02.2023.

Прихваћен: 29.03.2023.

doi: 10.5937/napredak4-42804

Политика као судбина

Драган Симеуновић:

Политика као уметност илузије,
Нови Сад, Прометеј, Матица српска,
Центар за културне интеграције,
2022., 485 стр.

У време бешчасћа, убрзања и грандоманије, када нам се учинило да су сви велики наративи потрошени и да је свет остао без идеја о којима вреди разговарати, појавила се књига академика Драгана Симеуновића *Политика као уметност илузије*. На први поглед топла, једноставна за читање, поступна и допадљива, испод слојева разборитог и мудрог умовања прикрива сложене, мисаоно језгровите и дубоке аналитичке синтезе схватања политике, удаљене од лакомислених и заводљивих тумачења елита. Аутор као врсни познавалац политичке праксе, како међудржавне тако и унутрашње, академски вешто открива механизме и невидљива правила функционисања политичких идеја и програма, стављајући у средиште интересовања појам илузије којом се тка сан о владавини народа. Политичка илузија, држава као илузија,

[1] srdjan.milasinovic@kpu.edu.rs

илузије елите, илузија југословенства, илузија граница или слободе медија... само су део мозаика који показује илузорност и прагматичност политичког поступања, растерећеног дуга ка истини или традицији, пријатељствима или било којим облицима емоција. Отуда ова књига није ретроспектива политичких теорија, већ је ретроспектива времена у којем је држава издала себе, али и грађане и њихове слободе! Како су демократске институције постале олигархијске и какве су релације профита и демократије, где су се изгубиле једнакост и равноправност као тековине великих револуција и где је нестало поверење грађана, нека су од питања за чијим одговорима Симеуновић неуморно трага, показујући заборављени истраживачки немир и полет којим се издваја од других аутора.

Након вишедеценијских истраживања историје националне политичке мисли, али и политичке теорије и филозофије аутор је логички снажно и теоријски утемељено издвојио улогу илузија у функционисању друштвених колектива, али и животу појединаца, који континуирано сањају о начинима доброг владања. Откривајући лук од класичног до модерног поимања политике, он указује на суштинску разлику од изворне интерпретације: за разлику од Аристотеловог концепта, по којем је у полисима она представљала јавно делање, данас се преселила у аркану замрачених кабинета или тајних локација где доминира схватање да се против оних који би желели да преузму власт мора борити свим средствима, укључујући и недозвољена.

Књига коју представљамо обавезно је штиво за све који би желели да се баве вршењем власти, али и за оне који би желели да разу-

меју шта се то дешава у њиховом окружењу. Раздвајајући политику од *идеолошкој*, Симеуновић теоријски одређује концептуални оквир креирања основних категорија, појмова и чињеница, разлажући их у складу са доминантним светским интерпретацијама. На страницама ове предивне књиге, поред Сократових и Платонових, можете срести и мисли Хобса, Вебера, Карла Шмита, Лењина, Маркса, Хабермаса, Блоха, Хоркхајмера, Адорна, Истона, Лумана, Хане Арент, Лукача и других познатих аутора, али и Владислава Јовановића, Радомира Лукића, Владете Јеротића или Михаила Марковића. Широка лепеза цитираних аутора додатно богати интерпретативни оквир овог дела, при чему професор Симеуновић показује значај традиције у разматрању савременог концепта политичке мисли, али и прихватања политичке праксе у њеном вредновању.

Структурно, књигу чине две тематски повезане и блиске целине. Прва је састављена од девет поглавља која методолошки поступно и теоријски целовито откривају однос државе као општег добра са концептима моћи, власти, силе и насиља као ослонцима илузија. На склоност људи да радо прихватају илузије указао је још Гаetano Моска, али Симеуновић иде корак даље указујући на својство политичких илузиониста да публику усмере да гледа у погрешном правцу, видећи само оно што елита жели. Ослањајући се на Сократову методу *привига*, он разборито упозорава на скривање суштине у политичком делању, издвајајући чудесност као ставку којом се боји стварност и претвара у илузију која мења принуду и употребу силе. Визуелна или аудио илузија заваривају човекова

чула, истиче аутор, по чему подсећа на чувеног теоретичара медија Маршала Маклуана, који је пророчки најавио доба медијских слика које ће заменити стварност. Хируршки прецизно академик Симеуновић уочава како је за трајност илузије важно да се што више понавља као мантра о општем добру, чиме се умањује могућност покретања критичког мишљења о смислу њеног постојања. Проблем је што идеолози слике праве од „брижљиво одабраних полуистина“, чиме јавности нуде привиде као лукаво скројене самообмане којима усмеравају масе. У савременом поретку стварне чињенице о друштвеним кретањима заостају за медијским сликама, а манипулације царују јавним простором у толикој мери да би се и Гебелс осећао почетником у сфери пропаганде.

Аутор државу види као илузију општег добра, легитимизујући њен шири концепт: правни, национални, демократски и социјални. Одличан закључак је да се са растом величине и сложености државе смањује њен национални потенцијал. На овим просторима карактеристично је да свест о духовној различитости ствара перцепцију о посебности нације, али и нове националне државе утемељене на веровањима о апсолутној посебности, што је у добу надржаве (Европска унија) превазиђено тумачење. Професор Симеуновић посебно упозорава на разорни потенцијал националних илузија које агресивним и страсним тумачењем прошлости показују тенденцију ширења. На бројним примерима рушења „социјалистичких империја“ показује како је истрошена црвена одора комунизма преко ноћи замењена одором сопствених национализма, кроз максимално коришћење

резервоара националних и верских идентитета и осећања. Парадокс је што су национализам подстицале и одобравале комунистичке елите, већ спремне да преузму нове управљачке позиције у полугама власти.

У књизи *Полиџика као уметности илузије* Драган Симеуновић указује и на основне облике освајања и задржавања власти, важност идеологије, политичких партија и политичког вођства, посебно истичући значај политичке културе и политичког стила у уметности владања. Свака моћ настоји да се покаже, при чему је сила средство њеног остварења. Занимљива је констатација како увећању потенцијала нечије моћи знатно може допринети перцепција других, креирањем илузије о сопственој важности. Суштинска карактеристика сваке власти је да моћ користи у одбрани од оних који је угрожавају, при чему политичко насиље као телеолошка делатност служи одржању политичких илузија. Отуда између редова ваља читати тврдње како глобализам као главне противнике види национализам и националну државу јер су брана неспутаном протоку роба и капитала, односно профита као крајње енергије која покреће нови поредак. Глобализам је политичке партије претворио у профитабилна предузећа, са газдама и његовим помагачима у врху структура, али и плаћеним чиновницима који имају реалну корист од странке. Зато политика губи статус и углед који је имала, западајући у кризу идентитета. Што један политички систем има мање изграђену традицију политичког опхођења, то су мање шансе за толерантност и отворени дијалог, сматра аутор, подвлачећи како политички стил више значења има у фор-

ми него у садржини. Као логично, поставља се питање, којим се и заокружује целина овог дела књиге, могућности опстајања слободе и демократије, чија су значења током времена извитоперена и коригована према потребама доминантних елита.

Други део књиге носи наслов Велика сцена, на којој се смештају илузије о југословенству, али и ретроспектива националних митова и политичких пракси, са посебним освртом ка Русији.

Што су народи малобројнији, митови којима се служе већи су, јер служе компензацији и стварању осећања сопствене величине услед учествовања у илузорној величини коју има мит... У неким земљама догађа се прикривање политичких пораза и самопонижења митом о припадању нечем великом – нацији, раси или широј заједници. Историјски митови у тим срединама, попут мита о вечној помоћи Русије Србима, многим сметају у идеолошкој борби, те њихово извртање постаје неминовно.)

Велике сеобе, деобе и заблуде били су вековни сапутници народа на овим просторима, романтичарски наивног и заслепљеног идејама југословенства утемељеног на сопственој негацији и забораву. Србија је на почетку XX века себе поставила као стожер уједињења, истакавши као циљ ослобођење и уједињење свих Јужних Словена у заједничку државу, жртвујући своју државност и милионе живота да би крај истог века испратила без „братских“ народа који су на свој пут понели и пртљаг државне самосталности. Сан о срећи није издржао пробу времена, а вештачка творевина, која је била потребна више другима него нама, срушила се као и

свака „трула државна конструкција“. Аутор објашњава зашто је колективна кривица народа политичка илузија, али и измењену архитектуру актуелног светског поретка где у међупростору нације и глобализације расте поље реалности и илузије сукоба. Колективна кривица изражава дух тоталитаризма заснованог на принуди (војној, политичкој, економској, културној...), скривајући жељу за контролом и усађеном кривицом. На примеру Србије види се колико су конструисани наративи о Другима опасни, јер иако привидно артикулисани ка одређеним личностима и њиховој одговорности у подсвести се настајују још дуго, постајући слика једне нације којој треба утиснути жиг кривице.

Добро је да Европа и Америка почну да праве какав-такав баланс кривице не само зато што би селективно суђење само Србима било етички неисправно, већ и због тога што су у последњем грађанском рату побијене свеукупно на стотине не само албанске, муслиманске, хрватске него и српске деце. Будући да српску децу нису убили ни Бог ни Срби, као што ни албанску нису убили Албанци, нити хрватску Хрвати, а ни највећа сила, сви који су то учинили, морали би да због тога индивидуално одговарају, као и због других ратних злочина над недужнима, чему, као чину озверења, нису одолели, и то као индивидуе са именом и презименом, а не као Срби, Хрвати, Албанци, Муслимани и други.)

Политика као уметности илузије књига је која треба да се нађе на полицама свих библиотека и образовних установа, али и у домовима грађана којима је слобода на срцу. Она нас

учи како да волимо и праштамо у политичкој пракси, посебно онима који не мисле и нису као ми. Отуда је превасходно намењена политиколозима, али и социолозима, правницима, антрополозима, историчарима, конфликтолозима, педагозима, широј публици која жели да мисли својом главом. И зато је препоручујемо

као обавезну лектуру онима који политику виде као судбину, као вишезначну вештину стварања широког хоризонта идеја које доносе добро друштву. Професор Драган Симеуновић подарио нам је овим делом кључеве за разумевање политичке праксе, а на нама је да отворимо врата.

References / Литература

Simeunović, D. (2022). *Politics as the art of illusion*. Novi Sad: Prometej; Matica srpska; Centar za kulturne integracije. [In Serbian]